

הימים הנוראים, משפט שהוא אהבה אמיתית

על העובדה שאנו עם שונה מכל העמים, מסוגל רק יהודי לחלוק, על העובדה שאנו עם לא רק שונה אלא גם משונה, גם על זה רק יהודי יעיז לחלוק, אבל נגד עובדה אחת קרוב לודאי שכמעט כולם יסיכמו כיום שיש להתקומם, והיא, שאנו עם מיוחד ונבחר. אלו משום שהרעיון יראה להם נודף גזענות, ואלו משום שאף אם הם יודעים בסתר לבם שאכן כך פני הדברים, הוא מבחינתם רעיון בלתי-נסבל. ובכן אם דבר מה מזדקר לעיני כל מתבונן בפתח הימים המיוחדים של מהלך השנה העברית, הוא דוקא השוני והיחודיות המזדקרים לעינינו במלא עוצמתם. החג הראשון בו פותחת תקופה זו בשנה, שלמעשה ניצניה ביצבצו כבר דרך שירת הסליחות הבוקעת מעומק הלב כבר מאישון לילה, הוא מבחינת ההלכה המקובלת עלנו **ראש השנה**. הבעייה היא שיום זה לא זכה להיות מצויין בתורה בתוארו זה של ראש השנה כלל, וההתייחסות היחידה לו הוא זכה מסתכמת למשפט הלקוני המפתיע עד כדי זעזוע: 'ובחודש השביעי באחד לחודש יום תרועה יהיה לכם'. מי הוא העם המשונה הזה שראש השנה שלו הוא בחודש השביעי, ועוד ביום המתואר באפיון אחד בלבד 'יום תרועה' שאין בו כל זכר ממעמדו כראש שנה?

כמובן אין כמו הצגה מסוג זה של התורה כדי להוות מקור תענוג לרבים הקופצים על כל הזדמנות לשלול מאתנו אמת עתיקת יומין באשר אינה כתובה ממש בלשון עיתונאית בטקסט מקודש, טקסט שמעמדו המקודש אינו מאפשר לו לסבול רדידות ורמה נמוכה מהסוג המאפיין עיתונאות עכשווית. מצדנו, אונ נאלצים לאכזב את אותן הדמיות המפקפקות באמיתותינו, משום שברור לנו שהקב"ה 'מתקשה' להסכים להיות כבול על ידי שכל חסר כל מעוף, ואם כן, החסר כל חירות אמיתית. כי סך הכל בדיוק בזה מדובר. טקסט אלהי מנוסח תמיד בניסוח תמציתי לא משום שאין בו דבר מעבר לתמציתיותו, אלא להיפך, הוא תמציתי משום שהוא מזמין אותנו תמיד לפרוץ גבולות, להתרומם מעל הפשטני, ולהתעלות מעל הקטנות והרדידות של העולם המטריאלי. בעוד נקודה עלנו גם לאכזב אותן הנפשות הנבוכות. לא יכול להיות שהעמדת ראש החודש להשביעי למעמד ראש השנה תהיה פועל יוצא של פרשנות חז"ל. הלא כשחז"ל ניגשו לפרשנות יום זה הם דוקא הרחיקו לכת עוד יותר. בפתח המסכת שהם הקדישו לנושא, מס' ראש השנה, הם קובעים לנו שיש שלנה העברית ארבעה ראשי שנים 'ארבעה ראשי שנים הם, באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים, באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה וגו'. באחד בתשרי ראש השנה לשנים, ולשמיטין, וליובלות, לנטיעה, ולירקות, באחד בשבט ראש השנה לאילן. לאור

קביעתם זו, מתווספת עוד בעייה: עלנו להודות שאם קשה היה לנו להבין מדוע ראש השנה הוא באמצע השנה, הרי שחז"ל מוסיפים על קושי זה מדה גדושה של תמיהה: יש יותר מראש שנה אחד בשנה אחת!! אכן, משונה הוא עמנו.

אבל תופעה יחודית זו והקשיים שבה, הם הם החושפים בפנינו את הדרך הנכונה לגשת לראש השנה היהודי. לא הוללות, לא שיכרות, לא סיוס של תקופה הם נחלתו, ולא רק תחילת תקופה בלבד הוא, אלא יום בעל מעמד מאד מיוחד הוא: הוא יום דין. מתוך תוקף מעמדו זה אנו מצהירים כלפי עצמנו וכלפי כל העולם – עולם ואנושות שדרך אגב אנו משתפים בתפילתנו על כרחם – **שאינ המציאות שלנו הפקר**. יש 'לארמון' הזה, העולם שלנו כפי שרגילים לכנותו חז"ל, מנהיג, ולא מנהיג שהוא הבורא ב"ה בלבד, שמתוך מקיאבליזם או אכזריות ח"ו עוזב את בריותיו לגורלם, אלא מנהיג שאיכפת לו מבריותיו, ואיכפת לו ממעשיהם, ולא משום שמעשי אנוש מסוגלים להשפיע עליו ח"ו, אלא משום **שהאמת הצדק הטוב הם רצונו, דוקא בשעה שהוא דן אותנו**. אותה מידת הדין שהעולם הנוצרי מחק אותה כליל מהנוף הרוחני, באשר הוא ראה בה היפך האהבה, היא זו המשמשת כביטוי העמוק ביותר של אהבה אמיתית. הנצרות לא השכילה להבין שביטול מידת המשפט אינה משקפת רחמנות, אלא הפקרת המציאות לשרירותי ולאנרכי, ובכך מזמינה דוקא ההיפך מאהבה: **אכזריות**. אהבה אמיתית איננה נעימות עדינה ונחמדה המשחררת כל רסן מוסרי, אלא היא דוקא איכפתיות ודאגה שנגיע למה שראוי להגיע אליו: לצדק האמיתי, צדק שאיננו מצטמצם לחברתי עלי אדמות בלבד, אלא הוא צדק כלל עולמי, צדק כלפי עמנו, כלפי המציאות כולה, צדק התובע מאתנו לשאת באחריות להתנהגותנו כלפיה, וזה, באמצעות המבט היחיד המסוגל להבטיח זאת, המבט כלפי שמים. לכן, ראש השנה שלנו תמיד באמצע, הוא חייב להיות כזה, באמצע בזמן, באמצע הדרך, תמיד באמצע תפקיד כלשהו, ובאמצע אנו מביטים אחורה כדי לתקן, וקדימה, כדי לשאוף ליתר התעלות. שם באמצע דוקא אנו מסוגלים להביט על הכל מסביב, בזמן ובמקום, ובאופן זה אנו נותנים את הדין כלפי שמים וכלפי עצמנו.

היכול עתה להיות עוד פלא שנוסח תפלתנו ביום זה מלווה את המהלך ההיסטורי כולו, עבר, הווה ועתיד, ושמתוך הכרת מלכות ה' בעולם ('לדור ודור המליכו וגו') ('אנו מתפללים שהכרה זו תגיע לידי קידוש ה' דרך עמנו דוקא ('יתקדש שמך על ישראל עמך') ואז, ורק אז, 'יראו ה' כל המעשים וישתחוו לו כל הברואים'. משימה כבדה, שלהגשמתה אנו זקוקים לסיוע מן השמים ולא רץ קודשנו 'תן כבוד לעמך ... שמחה לארצך ששון לעירך'. הבחירה האלהית חדלה אז להיראות שרירותית, והיא מתגלה כבחירה הנכונה של העם היחיד המסוגל למלא את המשימה מתוך הבנת שיגובה. משום כך, בהמשך תפילתנו אין אנו מהססים לומר קבל עם ועדה **'אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו'**. אכן, זו באמת האהבה

האמיתית, הטלת התפקיד על מי שראוי למלאו ומי שמסוגל ומוכן לתת עליו את הדין.

ומי שמסוגל ומוכן לתת את הדין על מעשיו, כבר ראוי למחילה אם הוא שוגה. לכן מיד בעקבות ראש השנה אנו זוכים ליום הכיפורים, יום שמעצם מהותו בכוחו להפך נעשות לו כשגגות. 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם', משום 'לפני ה' תטהרו', ומכאמרו של רבי עקיבה 'אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וגו' ואומר מקוה ישראל יי' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל' (ירושלמי יומא פ"ח הל"ז). הלא אין צדק גדול מזה, שהרי רק רק מי שניגש למלאכה 'מלכלך' את ידיו, האם לא מגיע לו שנתייחס לאותן הידים העסקניות שנתלכלכו במעט הרחמנות והכבוד הראוי כלפי מי שהשיג את שהשיג ב'זיעת אפו'? כך עמנו, מגודל האחריות, מגודל המשמיה מסתבך לעיתים, שוגה לעיתים, אבל שגיאותיו הן פועל יוצא של מאמציו העל-אנושיים בכל עת ובכל שעה.

והוכחה שכל מאמציו לא היו לטובתנו ולהנאתנו, אלא לשם ה', לשם הגשמת רצונו בעולם, היא שבשעת חג הסוכות הבא לאחריו, אותו חג השמחה שלנו 'וביום שמחתכם ומועדכם ובראשי חודשיכם', ללא היסוס אנו עוזבים את החלל שאנו מפתחים כל העת להגנתנו, את הבית, והכל כדי להסתופף בצל סוכה פשוטה, לפעמים אף עלובה, לומר לעצמנו ולעולם כולו שאם אנו מעורים בעולם זה הדומה לבית איתן המגביל את מרווח חיינו בחומות בטון וברזל, אין זה משום שאין לנו ברירה, אלא דוקא מתוך בחירה. הוכחה, אנו פורצים את גבולותיו עולם כובל זה, ישנים בחוץ תחת צל קלוש שבקושי יכול להגן עלנו מפני שרב וגשם וכל שאר סערות המציאות, ומצהירים בכך שאם אנו מתנועעים בעולם זה זהו משום שאנו רוצים לחיות בו, אנו רוצים למלא את תפקידנו של הכרת האמת האלהית והאמונה הטהורה. כל אדם אחר עלי אדמות היה רואה בכך סבל, ואכן כך מספר לנו התלמוד שלעתיד לבא, לכשאומות העולם יטענו נגד הפלייתנו לטובה, ויאמרו שאם היו מצטווים כמונו גם הם היו יכולים לקיים את התורה, הקב"ה יבקש מהם לקיים רק את ה'מצווה קלה' של ישיבה בסוכה, אבל בשעה שיוציא חמה מנרתיקה, אלו יצאו ממנה לא בפחי נפש וצער כיהודים, אלא יבעטו בסוכה כולה. במילים אחרות, לא מספיק להבין את האמת והצדק כדי להיות ראויים לשבח, אלא צריך להיות מסוגלים לעמוד בקושי העול המתחייב מן האמת והצדק. וצריך בשביל זה להיות מסוגלים להתעלות מעל אינטרסים אנוכיים וצרים כדי לסבול עול כבד זה. שבעים פרים היה מקריב עמנו בבית המקדש בזמן שהיה קיים, שבעים פרים נגד אותה חלוקה קלאסית אצל חז"ל של האנושות לשבעים אומות. לומר לנו, שכל העבודה של העולם מוטלת על עם מיוחד זה, אין לו תחליף, אין איש שיכול לעמוד במקומו, והוא עצמו חייב להקריב בשביל כולם, כי הוא היחיד המסוגל.

לא פלא שכל מהלך הימים הנוראים מגיע לשיאו ביום שמחת תורה, יום בו הקב"ה מתייחד עמנו בחגיגה מיוחדת, במשחה מיוחדת, בברית מיוחדת סביב ספר הברית: התורה. אכן שמחת תורה היא זו, בה יכולים להשתתף בה רק שני אלה המבינים אותה, המבינים את ערכה, את משמעותה: הקב"ה וישראל. הלא בזכות אבינו אנו נושאים תואר זה 'ישראל', משום שכמותו אנו מוכנים להיאבק בסיועו של ה' ולהצליח. מן העמידה בדין התעלילו עד השמחה השלמה. אכן תחילת שנה ראויה היא זו, ראש שנה יהודי אמיתי, שתוכן וערכים עומדים בבסיסו, המזמין אותנו להמשך התעלות. היש עוד פלא מדוע הוא דוקא באמצע השנה!?

ואכן יום שאינו רק 'יום תרועה', יום בו יושמע קול הבוקע מתוך קרן האיל, הבא להזכיר את אותו איל של אברהם אבינו. לשמע קולו קולות רבים מתעוררים ומעוררים אותנו. ברגע אחד אנו מתחברים עם ראשית אומתנו, עם מי שאנו קוראים לו ה'ענק', איש האמונה, אברהם אבינו ע"ה, זה שהעיד עליו הקב"ה 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמר דרך ה' לעשות צדקה ומשפט'. מי שמסוגל לתת הנחיות ששום היסטוריה אין בכוחה למוטט, הנחיות אמוניות ומוסריות בעקבותיה שיחוללו מהפכות בכל דור ודור, עד ימינו אנו. ובזכותו זכינו לקול נוסף, קול ה' שהתגלה בהר סיני, והמתגלה ל לראויים לו בכל דור ודור, לעם היודע תרועה מה היא, קרי, היודע איך קול ה' נשמע בכל. בכוח הקול הזה אנו צועדים בהיסטוריה, אנו רואים עמים, אימפריות, תרבויות מתמוטטות, ועל חורבותיהן אנו מצליחים לבנות עולם חדש, טוב יותר, טהור יותר אם אליו אנו רק מסיכמים לשמוע. שנה טובה ומבורכת, כתביה וחתימה טובה לכם וכל בני ביתיכם ה"ו

הרב אליהו רחמים זייני